

Basisondersteuning SWV PO3002

Vastgesteld d.d. 12 maart 2025

In dit document wordt omschreven wat we binnen samenwerkingsverband PO3002 (hierna: SWV) hebben afgesproken ten aanzien van de basisondersteuning op de reguliere PO scholen. Met deze concrete uitwerking van de basisondersteuning willen we bereiken dat alle leerlingen binnen ons SWV een gelijk niveau van basisondersteuning krijgen, ongeacht de school waar de leerling is ingeschreven. Daarnaast willen we dat de basisondersteuning in het kader van de beweging naar inclusief onderwijs sterker wordt op iedere PO locatie en dat we om deze reden investeren in de sterkere pedagogische context. We tonen hierbij ambitie in aansluiting op het ondersteuningsplan. Dit betekent dat de scholen en schoolbesturen inzetten op professionalisering, samenwerking binnen teams of met andere scholen en/of besturen om de expertise te vergroten.

De basisondersteuning wordt op het collectieve niveau van het SWV vastgesteld (het 'wat'). De manier waarop ('hoe') scholen/schoolbesturen dit aanbieden, bepalen zij zelf. Hierin kunnen en mogen scholen dus verschillen. Sinds november 2024 is ook het 'Advies landelijke norm voor basisondersteuning'¹ beschikbaar. Dit document richt zich op het definiëren van een landelijke standaard die uniformiteit moet waarborgen in wat scholen aan basisondersteuning bieden. Het document beoogt regionale verschillen te verkleinen en schetst een minimale norm waaraan elke school moet voldoen. Het advies biedt dan ook een breder nationaal perspectief. Het hieronder beschreven document zoomt specifiek in op lokale implementatie, is daardoor praktischer en geeft meer richting. Het advies kan wel als kader worden gehanteerd waarbinnen het hieronder beschreven past.

Er zijn twee belangrijke uitgangspunten binnen het SWV ten aanzien van de basisondersteuning:

1. **Handelingsgericht werken.** Elke school heeft zijn ondersteuning ingericht volgende de uitgangspunten en cyclus van het handelingsgericht werken. Dit betekent dat er stapsgewijs en analytisch wordt gekeken naar de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte van een leerling (of meerdere leerlingen tezamen) op basis van de beschermende en belemmerende factoren door observaties van leerkracht, intern begeleider of (bovenschoolse) gedragswetenschapper, het gesprek aan te gaan met ouder(s)/verzorger(s) en indien aanwezig jeugdhulpverlening/partners.
Voor het kunnen beoordelen of de school in het SWV voldoet aan de standaarden voor handelingsgericht werken, kan het schoolondersteuningsprofiel (sop) ingezet worden. De realisatie van handelingsgericht werken is onderdeel van de jaarlijkse evaluatie. De principes en indicatoren, waarop getoetst wordt, staan beschreven in de bijlage.
2. **Leerkracht gedrag pedagogisch-didactisch handelen versterken.** Dit betekent dat de leerkracht naar zijn (of haar) eigen handelen kijkt ten aanzien van het bereiken van ondersteuningsbehoeften van een groep leerlingen en waar nodig professionaliseert.

Bij de volgende gebieden gelden de uitgangspunten:

- **In de groep:** in de groep waar de leerling zit of groep met leerlingen zitten, signaleert de leerkracht en bespreekt dit met de ib (of ander soortgelijke functies) en tijdens de reguliere oudergesprekken;

¹ Beschikbaar via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/02/09/bijlage-5-eindrapportage-landelijke-norm-basisondersteuning>

- **Aanvullend in de groep/school:** de leerkracht wordt ondersteund vanuit de ondersteuningsstructuur van de school, meestal middels de ib (of ander soortgelijke functies) of gespecialiseerde leerkracht, en wordt opgevolgd door structurele leerlingbesprekingen en ouders worden hierbij betrokken;
- **Aanvullende ondersteuning in de groep/school/schoolbestuur:** binnen de school of het schoolbestuur wordt extra ondersteuning ingezet door een ondersteuningsteam (ot) waarbij ook het een ontwikkelingsperspectiefplan (opp) wordt opgesteld. Een opp wordt opgesteld wanneer de basisondersteuning van de school wordt overschreden en sprake is van breedte ondersteuning.

Wanneer de ondersteuningsbehoeften van een leerling, na het volgen van de stappen middels het handelingsgericht werken, niet geboden worden waardoor de leerling niet (meer) tot ontwikkeling komt, kan de school extra ondersteuning inzetten. Deze ondersteuning kan in de groep, schoolnabij of door middel van een hybride arrangement/vorm van onderwijs of een zo tijdelijk mogelijke plaatsing in het speciaal (basis) onderwijs. Schoolbesturen ontvangen middelen voor het bieden van extra ondersteuning en het inzetten van specifieke expertise. Daarnaast heet het SWV een aantal collectieve arrangementen waar de scholen gebruik van kunnen maken.

Middels deze uitgangspunten wordt gewerkt aan het op orde hebben van de basiskwaliteit, de basisondersteuning en de ondersteuningsstructuur van de school.

- **Basiskwaliteit:** dit is de minimale onderwijskwaliteit die gemeten wordt door het toezichtkader van de inspectie van onderwijs. Scholen die onder het basistoezicht van de inspectie van het onderwijs vallen, hebben hun basiskwaliteit op orde, waarbij de inspectie tenminste een voldoende heeft gescoord. De kwaliteitseisen van de onderwijsinspectie zijn de basis waarop getoetst wordt en waarop een PO locatie minimaal een voldoende moet scoren. De eisen zijn beschreven in de bijlage.
- **Basisondersteuning:** alle reguliere PO locaties binnen ons SWV bieden minimaal dezelfde basisondersteuning aan. Hieronder vallen de preventieve en licht curatieve interventies, als de basisondersteuning in de groep niet voldoende is gebleken. Deze interventies liggen in het verlengde van de basiskwaliteit. Hieronder wordt nader beschreven wat binnen de basisondersteuning, preventie en licht curatieve ondersteuning valt per ontwikkelingsgebied.
- **Ondersteuningsstructuur:** dit is een randvoorwaarde om onderwijs- en ondersteuningsbehoeften te signaleren en passende ondersteuning te bieden middels de principes van het handelingsgericht werken. Er staat beschreven welke expertise er op de scholen aanwezig of beschikbaar is, hoe deze wordt ingezet en hoe het zichtbaar wordt in de school. De aanwezigheid van de ondersteuningsstructuur is de route van ondersteuningstoewijzing binnen het SWV.
Het aanbod binnen de ondersteuningsstructuur op een school wordt gekaderd doordat de school in staat moet zijn om op een handelingsgerichte manier de gesignaleerde ondersteuningsbehoeften van een leerling om tot zetten in een (voorstel voor een) passende aanpak of arrangement. Er zijn een aantal basisvoorwaarden beschreven in de bijlage voor het ondersteuningsteam van een school.

Daarnaast zijn er een aantal onderwerpen die van belang zijn om de basisondersteuning vorm te geven.

- **Hoorrecht** van leerlingen, ouder(s)/verzorger(s) en partners. Leerlingen worden actief betrokken bij het afstemmen van de ondersteuning, afgestemd op hun ontwikkelingsniveau. Dit gebeurt door met alle leerlingen (op hun niveau) te praten over hun ontwikkelingsperspectief (OPP). Ook wordt hen gevraagd mee te praten en denken over hun

eigen ontwikkeling en de ondersteuning die zij nodig hebben. Leerlingen moeten worden gehoord in alle fasen van het ontwikkelingsperspectief: opstellen, bijstellen, vaststellen en evalueren. Leerlingen hebben vaak een goed beeld van wat ze nodig hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen. De inbreng van de leerling wordt beschreven in het ontwikkelperspectief en hoe deze van invloed is geweest op de vast- of bijstelling van het ontwikkelperspectief. Scholen communiceren in begrijpelijke taal met ouder(s)/verzorger(s) en betrekken ze ook bij het vormgeven van de ondersteuning. De partners zijn van belang om ook hun visie op de ontwikkeling en begeleidingsbehoeften mee te nemen, denk aan jeugdhulpverlening. De wet op hoorrecht treedt in op 1 augustus 2025.

- **Doorgaande lijn** (voorschoolse educatie – po – vo – s(b)o – v(s)o). In de periode van voorschoolse educatie, primair en voorgezet onderwijs worden de opgestelde onderwijs- en ondersteuningsbehoeften helder en transparant gecommuniceerd. Regulier en gespecialiseerd onderwijs werken samen. Kennis en vaardigheden op het gebied van verschillende ontwikkelingsgebieden worden vanuit het gespecialiseerd onderwijs overgebracht op de reguliere scholen, voor de leerling, maar vooral de leerkrachten te versterken in hun pedagogisch-didactisch handelen.
- **Inzet van experts.** Experts binnen de onderwijs- of ondersteuningsteam van de school of het schoolbestuur, waar nodig vanuit het SWV, worden ingezet om preventief te werken. Hiermee wordt voorkomen dat er re-actief gehandeld moet worden vanuit een school/schoolbestuur als het gaat om ondersteuning door het SWV.
- **Integraal arrangeren.** De school of het schoolbestuur werkt nauw samen met jeugdhulp, zowel op individueel niveau, maar steeds meer op gezamenlijk gebied. Hierdoor staan verschillende hybride onderwijs en oza (onderwijs-zorgarrangement) locaties.
- **Monitoren van effect.** De school of het schoolbestuur monitort het effect van de basis en breedte ondersteuning. Het monitoren gebeurt op basis van de afspraken gemaakt binnen het SWV over een uniforme meetmethodiek, omdat de norm over basisondersteuning ook collectief is afgestemd. Iedere twee jaar wordt door het schoolbestuur het effect van de ondersteuning op de scholen in beeld gebracht door deze meetmethodiek.

Binnen de basisondersteuning vallen ook de preventieve en licht curatieve interventies. Hieronder is per ontwikkelingsgebied uitgewerkt aan aspecten (aanbod, materialen, protocol, expertise, fysieke ruimte, randvoorwaarden) wat er in de basisondersteuning en daarbij in het verlengde de preventieve en licht curatieve interventies wordt verstaan². In het landelijke advies staat bovendien beschreven dat scholen beschikken over kennis en/of beleid met betrekking tot de genoemde onderdelen. Dit houdt bijvoorbeeld in dat er op bestuursniveau beleid is uitgewerkt om de basisondersteuning op verschillende gebieden te versterken. Scholen verwerken dit beleid in hun eigen school- en jaarplannen of vertalen het naar hun specifieke situatie. Daarnaast kunnen bepaalde onderdelen concreet worden uitgewerkt. Voor de verschillende onderdelen is aangegeven dat protocollen en/of beleid beschikbaar dienen te zijn. Deze documenten kunnen bovenschools worden opgesteld, maar moeten ook op schoolniveau aanwezig zijn.

1. Lees-spellingsproblemen/dyslexie

- Aanbod.

De school biedt ondersteuning aan leerlingen met leesontwikkeling ondersteuningsniveau 1 (goed lees- en spellingsonderwijs in de klas), ondersteuningsniveau 2 (extra begeleiding in de klas) en ondersteuningsniveau 3 (specifieke leerlinggerichte interventie) volgens de

² Met lichte ondersteuning wordt de ondersteuning bedoeld die op school aangeboden wordt, eventueel middels een interventie of extra inzet. De inhoud hiervan bepalen scholen/schoolbesturen zelf.

Protocolen Leesproblemen en Dyslexie, zie <https://dyslexiecentraal.nl/doen/werken-met-de-protocolen/werken-met-protocolen-het-basisonderwijs>

De school is in staat om een leerlingdossier op te bouwen dat bruikbaar is als onderbouwing voor diagnostiek van Ernstige Dyslexie (ED). De school heeft kennis van de procedure horende bij de regeling voor vergoede diagnostiek ED, zie stroomschema

<https://po3002.nl/wp-content/uploads/2023/05/A4-2.png>

- **Materialen.**
De school kan bestaand lesmateriaal aanpassen, in het onderwijs- en toetsprogramma adaptief te toetsen volgens het toets- en dyslexieprotocol, basale hulpmiddelen inzetten (bijv. compenserende hulpmiddelen) en beschikt over remediërende aanpak voor lezen en spelling. De school werkt hierbij volgens het onderwijscontinuüm met ondersteuningsniveaus, zie <https://dyslexiecentraal.nl/weten/begeleiding-bij-lees-en-spellingproblemen/ondersteuningsniveaus>
- **Protocol.**
De school beschikt over Protocolen Leesproblemen en Dyslexie, kennen de inhoud en kunnen dit toepassen in de praktijk, zie <https://dyslexiecentraal.nl/doen/werken-met-de-protocolen/werken-met-protocolen-het-basisonderwijs>
- **Expertise.**
De leerkracht is in staat om kenmerken van lees- en spellingsproblemen te herkennen en signaleren, zetten tijdig en adequaat interventies in, waar nodig met hulp van collega's of externe professionals. De school kan een beroep doen op een taal-/ leesspecialist binnen het schoolbestuur, die kan adviseren over de kenmerken en ontwikkeling van leesproblemen en dyslexie.
- **(Fysieke) ruimte(s).**
De school kan (binnen of buiten de school) beschikken over een passende ruimte voor begeleiding. Dit hoeft niet per se een afgesloten of aparte ruimte te zijn, maar wel een plek waar aan de voorwaarden voor effectieve behandeling of begeleiding wordt voldaan.
- **Randvoorwaarden.**
De school heeft kennis van de "Handreiking voor de invulling van ondersteuningsniveau 2, 3 en 4 bij lees-/ spellingsproblemen en dyslexie, zie <https://dyslexiecentraal.nl/doen/materialen/handreiking-voor-de-invulling-van-ondersteuningsniveau-2-3-en-4-bij-lees>
De school weet hoe deze handreiking toe te passen. Onderwijs, zorg en ouders werken samen en stemming onderling af bij diagnostiek en eventueel behandeling door een externe zorgaanbieder (ondersteuningsniveau 4).

2. Rekenproblemen/dyscalculie

- **Aanbod.**
De school biedt ondersteuning aan leerlingen met ondersteuningsbehoeften binnen de rekenontwikkeling en begeleidt volgend het Protocol Ernstige Reken Wiskundeproblemen en Dyscalculie (ERWD).
- **Materialen.**
De school kan bestaand lesmateriaal aanpassen, onderwijs- of toetsprogramma adaptief aanpassen (volgens ERWD), basale hulpmiddelen inzetten (bijv. compenserende middelen) en een remediërende aanpak voor rekenen/wiskunde toepassen. De school heeft kennis over de interventies bij de fases van de ondersteuningsniveaus beschreven door ERWD, zie <https://erwd.nl/protocol/primair-onderwijs>
- **Protocol.**

De school heeft een Protocol Ernstige Reken Wiskundeproblemen en Dyscalculie (ERWD). De school kent de inhoud en kan dit toepassen in de praktijk, zie <https://erwd.nl/protocol/primair-onderwijs>

- Expertise.
De leerkracht is in staat om kenmerken van reken- en wiskundeproblemen te herkennen en signaleren, zetten tijdig en adequaat interventies in, waar nodig met hulp van collega's of externe professionals. De school kan een beroep doen op een rekenspecialist of -coördinator, die kan adviseren over de kenmerken en ontwikkeling.
- (Fysieke) ruimte(s).
De school kan (binnen of buiten de school) beschikken over een passende ruimte voor begeleiding. Dit hoeft niet per se een afgesloten of aparte ruimte te zijn, maar wel een plek waar aan de voorwaarden voor effectieve behandeling of begeleiding wordt voldaan.
- Randvoorwaarden.
De school of schoolbestuur creëert een leeromgeving passend bij de onderwijsbehoeften van een leerling (of groep leerlingen). Waar nodig kan school of schoolbestuur schakelen met specialisten van andere schoolbesturen.

3. Meer- en hoogbegaafd

In het beleidsplan hoogbegaafdheid van het SWV is met de schoolbesturen opgesteld dat ze zich inspannen om de basisondersteuning op het gebied van hoogbegaafdheid te versterken. Voor de omschrijving van de basisondersteuning wordt onderscheid gemaakt tussen schoolbestuur, school en leerkracht.

Er wordt gesproken van een goede basisondersteuning op het gebied van hoogbegaafdheid als een schoolbestuur:

- Een stichtingsbrede visie heeft op (passend) onderwijs en hierbinnen expliciet aandacht schenkt aan (hoog) begaafdheid;
- Bovenschools beleid vaststelt op het gebied van (hoog) begaafdheid;
- Ondersteuning biedt voor de scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid;
- Een bovenschools netwerk faciliteert t.b.v. kennisontwikkeling/-deling;
- Deelneemt aan een bovenbestuurlijk netwerk rondom (hoog)begaafdheid.

Er wordt gesproken van een goede basisondersteuning op het gebied van hoofdbegaafdheid als een school:

- Een beleid heeft, dit structureel uitvoert en evalueert t.a.v. het onderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen, dat aansluit bij de stichtingsbrede visie op (passend) onderwijs, maar uitgaat van de schoolspecifieke uitgangspunten;
- In de ondersteuningsstructuur kennis en expertise op het gebied van meer- en hoogbegaafdheid geborgd heeft via een aanspreekpunt welke zich heeft gespecialiseerd in het onderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen en welke actief fungeert als coach van het team, de leerkracht en het (ondersteunings)team (dit kan overigens ook een specialist over meerdere scholen zijn);
- Zorg draagt voor de professionalisering van haar medewerkers op het gebied van meer- en hoogbegaafdheid;
- Deelneemt aan het bovenschools netwerk rondom meer- en hoogbegaafdheid.

Er wordt gesproken van een goede basisondersteuning op het gebied van meer- en hoogbegaafdheid als een leerkracht:

- Basiskennis heeft over meer- en hoogbegaafdheid t.b.v. het uitvoeren van het schoolbeleid;

- Deze basiskennis kan toepassen om de onderwijsbehoeften van een meer- en hoogbegaafde leerling in kaart te brengen;
- Mogelijke meer- en hoogbegaafde leerlingen kan signaleren (inclusief kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong);
- Kan differentiëren op didactisch en pedagogisch gebied om aan te sluiten bij de specifieke onderwijsbehoeften van meer- en hoogbegaafde leerlingen.

In het beleidsplan wordt hiermee voldaan aan de omschrijving horend bij 'aanbod, materialen en protocol'. Op het gebied van 'expertise' kan de leerkracht signaleren, analyseren en afstemmen op de specifieke onderwijsbehoeften waar nodig met hulp van collega's en professionals binnen de eigen school of schoolbestuur. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van de profielen van Betts en Neihart (2002).

Wat betreft het gebied 'fysieke ruimtes en randvoorwaarden' wordt de basisondersteuning vormgegeven binnen de school of het schoolbestuur (profiel 'zelfsturend' Betts en Neihart (2002)).

De breedteondersteuning vindt ook plaats binnen de school, eventueel in combinatie hybride voorzieningen, die de schoolbesturen en SWV vorm hebben gegeven. Middels de hybride voorzieningen is er voor de hoogbegaafde leerling sprake van samen leren met peers en het ontwikkelen van hun sterke kanten, tegelijkertijd met het versterken van de basisondersteuning op de school. Hierbij is sprake van leerlingen met het profiel 'aangepast succesvol, onderduikend en uitdagend creatief' (Betts en Neihart, 2002). Deze leerlingen gaan gedeeltelijk naar hun eigen school en gedeeltelijk naar de hybride locatie. Wanneer er sprake is van breedteondersteuning wordt een opp opgesteld.

Uiteindelijk is het doel dat middels de hybride voorzieningen de basisondersteuning dermate versterkt wordt, dat ook deze leerlingen de basisondersteuning op hun eigen school kunnen ontvangen. Hiermee verschuiven uiteindelijk de omschreven drie profielen van Betts en Neihart (2002) naar de basisondersteuning.

4. Executieve functies³

Leergedrag heeft te maken met het bewust inzetten van leerstrategieën, het zogenaamde leren leren. Executieve functies zijn hierbij van essentieel belang. Deze helpen ons bij het realiseren van doelgericht en aangepast gedrag, ze hebben een controlerende en aansturende functie (SLO, 2020). Vanuit BMC (2023) hanteren we de volgende beschrijving: 'Executieve functies zijn een verzameling van verschillende, van elkaar afhankelijke, maar wel los te onderscheiden cognitieve processen, waaronder in ieder geval werkgeheugen (het tijdelijk opslaan, verwerken en manipuleren van informatie), inhibitie (het vermogen om een automatische reactie, gedachte of emotie te onderdrukken) en cognitieve flexibiliteit (het vermogen om dingen vanuit verschillende perspectieven te kunnen zien en deze perspectieven te kunnen gebruiken al naar gelang een situatie daarom vraagt).'

- Aanbod/materialen.

De school heeft aandacht en een eenduidige aanpak v.w.b. executieve functies. Er bestaat een doorgaande leerlijn, waarin in elke jaargroep aandacht is voor deze vaardigheden. Voor het ontwikkelen van executieve vaardigheden is het van belang dat vanuit het leerkrachthandelen, binnen een veilig klimaat, leerlingen worden gestimuleerd om bepaalde

³ In het 'Advies landelijke norm basisondersteuning' is dit de paragraaf 'problemen bij taak-/werkgedrag'

executieve functies te oefenen. Er is gebleken dat het inzetten van een methode of specifieke lessen onvoldoende tot het gewenste effect leidt.

Om bovenstaande uit te kunnen voeren, moeten leerkrachten op de hoogte zijn van de ontwikkeling van de executieve functies en hoe dit het gedrag en de werkhouding aanstuurt. Waar nodig kan de leerkracht de hulp van IB of expertise deling inschakelen.

Om wel doelgericht te werken, is het van belang dat de school het executief functioneren van de leerlingen in beeld en eventuele problemen in de groep of individuele leerlingen kan signaleren, analyseren en aanpakken.

- **Materialen.**
Er zijn verschillende leerkracht- en ondersteunende technieken in de literatuur beschreven waarmee executief functioneren gestimuleerd en ondersteund kan worden. Het is aan de school dit te specificeren en hierin zelf keuzes te maken⁴. Een warm en veilig klassenklimaat is hierin voorwaardelijk en essentieel (BMC, 2023). Meer informatie over executieve functies en het stimuleren van deze vaardigheden is beschreven in de handreiking van SLO: <https://www.slo.nl/thema/meer/jonge-kind/executieve-functies/>
- **Protocol.**
De school is op de hoogte van de huidige inspectiekaders op dit gebied en beschikt over kennis dan wel beleid m.b.t. het ontwikkelen en bevorderen van de executieve functies van leerlingen;
- **Expertise.**
Vanuit de basisondersteuning hebben leerkrachten kennis van de executieve functies, zijn zij in staat om verschillen te observeren in deze vaardigheden bij kinderen en weten zij wat ondersteunend leerkrachtgedrag kan zijn. Tevens zijn leerkrachten ervan op de hoogte dat wetenschappelijk onderzoek aantoont dat executieve functies niet getraind kunnen worden door computertaken (Smidt, 2018; Wu e.a., 2021).
Daarnaast kan de leerkracht een beroep doen op een specialist binnen de eigen school of het eigen bestuur gericht op executief functioneren.
- **(Fysieke) ruimte(s).**
De school kan over een passende ruimte beschikken (binnen of buiten de school) waar een externe professional met een leerling kan spreken of werken. Dit hoeft niet per se een afgesloten of aparte ruimte te zijn, maar wel een plek waar aan de voorwaarden voor effectieve behandeling of begeleiding wordt voldaan. Op het moment dat er sprake is van moeite met prikkelverwerking, worden hierop gerichte aanpassingen geboden.
- **Randvoorwaarden.**
De school creëert een sensitieve en veilige leeromgeving ten behoeve van de ondersteuningsbehoeften op het gebied van gedrag, sociaal-emotionele ontwikkeling en executieve functies (zie ook 'gedrag en sociaal-emotionele ontwikkeling').

5. Minder- en laagbegaafd

- **Aanbod.**
De school past aanbod aan en stellen passende individuele leerlijnen op, zorgt voor passend aanbod dat aansluit op ondersteuningsbehoeften en zetten dit op in een individueel plan. De school begeleidt op het gebied van executieve functies, leerontwikkeling en sociaal-emotionele ontwikkeling. De school differentieert binnen het niveau en de verwerking passend bij het ontwikkelingsniveau en -snelheid.
- **Materialen.**
De school beschikt over lesmateriaal aansluitend bij de differentiatie op het ontwikkelingsniveau en -snelheid en remediërende methoden.

⁴ Literatuur hierover kan o.a., maar niet volledig, gevonden worden in Barkley, 2013; Didau & Rose, 2019; DAVIS e.a. 2016; Gremmen, e.a. 2016; Horeweg, 2020, 2021; Schmeier & Horeweg, 2018

- Protocol.
De school brengt de ontwikkeling in kaart met een leerlingvolgsysteem en evalueert dit.
- Expertise.
De leerkracht is in staat om signalen van minder- en laagbegaafd te signaleren, tijdig en adequaat op basis van de signalen een analyse te maken (met hulp van collega's of externe professionals) en het aanbod passend te maken op het ontwikkelingsniveau en -snelheid.
- (Fysieke) ruimte(s).
De school kan (binnen of buiten de school) beschikken over een passende ruimte voor begeleiding. Dit hoeft niet per se een afgesloten of aparte ruimte te zijn, maar wel een plek waar aan de voorwaarden voor effectieve behandeling of begeleiding wordt voldaan.
- Randvoorwaarden.
De school of schoolbestuur creëert een leeromgeving passend bij de onderwijsbehoeften van een leerling (of groep leerlingen). Waar nodig kan school of schoolbestuur schakelen met specialisten van andere schoolbesturen of SWV.

6. Gedrag en sociaal emotionele ontwikkeling

- Aanbod.
De school biedt een eenduidige aanpak wat betreft sociale veiligheid en voorkomt en verhelpt gedragsproblemen. De school volgt de sociaal-emotionele ontwikkeling middels een leerlingvolgsysteem en kan eventuele problemen in de groep of individuele leerlingen signaleren, analyseren en aanpakken. Indien nodig schakelen zij hulp in. De school begeleidt leerlingen met een lichte ondersteuningsbehoeften bij internaliserende en externaliserende problemen op individueel als groepsniveau. De school verwijst door middels de (proces)afspraken met jeugdhulpverlening en -gezondheidszorg. Leerkrachten, waar nodig met hulp van de intern begeleider, verwerken oefeningen gericht op de sociaal-emotionele ontwikkeling in het reguliere onderwijsprogramma, waaronder executieve functies.
- Protocol.
De school is bekend met, beschikken over en handelen naar opgestelde protocollen, waaronder in ieder geval sociale veiligheid (anti-pesting) en meldcode kindermishandeling.
- Expertise.
Leerkrachten signaleren eventuele bedreigingen in de sociaal-emotionele en gedragsontwikkeling, waaronder de executieve functies, verhelderen de bijbehorende ondersteuningsbehoeften. Leerkrachten weten hoe deze bedreigingen het leerproces en de ontwikkeling kunnen beïnvloeden. Indien nodig kan de leerkracht een beroep doen op de gedragsspecialist voor het adviseren van de ondersteuningsbehoeften op het gebied van gedrag, sociaal-emotionele ontwikkeling en executieve functies.
- (Fysieke) ruimte(s).
De school beschikt over een prikkelarme ruimte waar leerlingen kunnen werken of naar toe kunnen (voor bijvoorbeeld een time out). De school kan over een ruimte beschikken (binnen of buiten de school) waar een externe professional met een leerling kan spreken of werken. Dit hoeft niet per se een afgesloten of aparte ruimte te zijn, maar wel een plek waar aan de voorwaarden voor effectieve behandeling of begeleiding wordt voldaan.
- Randvoorwaarden.
De school creëert een sensitieve en veilige leeromgeving ten behoeve van de ondersteuningsbehoeften op het gebied van gedrag, sociaal-emotionele ontwikkeling en executieve functies. Verschillen en diversiteit worden gezien, scholen / schoolbesturen worden vaardiger in het kijken achter het gedrag en wat hiervoor nodig is. Scholen en

schoolbesturen creëren een context die uitgaat van diversiteit en inclusie, waarbij minder wordt gehandeld vanuit het medisch, norm dragend model.

7. Spraak- en taalontwikkeling

- **Aanbod.**
De school biedt een rijke taalomgeving die aansluit bij de belevingswereld en georganiseerde werkvormen waarin leerlingen interactief met anderen oefenen met de spraak-taal.
- **Materialen.**
De school beschikt over en werkt met effectieve en differentiërende methodieken en ondersteunende materialen en hulpmiddelen.
- **Protocol.**
De school heeft beleid wat betreft de definitie van de doelgroep, hoe de signalering is geregeld, beschrijving van het aanbod en werken indien nodig samen met cluster 2 scholen en externe specialisten (zoals een logopedist).
- **Expertise.**
De leerkracht signaleert vroegtijdig eventuele bedreigingen in de spraak-taalontwikkeling en kan een analyse maken op basis van gegevens (observaties, toetsgegevens, leerlingvolgsysteem), waar nodig met hulp van de intern begeleider. De school werkt samen met de gemeente om uitval van anderstaligen te voorkomen of werken hiervoor samen met collega-scholen die hier op ingericht zijn voor kennisuitwisseling. De school of het schoolbestuur beschikt over een spraak-taalspecialist en/of logopedist.
- **(Fysieke) ruimte(s).**
De school kan (binnen of buiten de school) beschikken voor begeleiding door interne of externe professionals op het gebied van spraak-taal. Dit hoeft niet per se een afgesloten of aparte ruimte te zijn, maar wel een plek waar aan de voorwaarden voor effectieve behandeling of begeleiding wordt voldaan. Daarnaast is in de klas expliciete aandacht voor taalaanbod (zichtbaar).
- **Randvoorwaarden.**
De school creëert een omgeving gericht op de culturele en talige onderwijsbehoeften. Indien nodig kan de school het gesprek aangaan over meer ondersteuning bij externe professionals of scholen met specifieke kennis.

8. Fysieke en medische ontwikkeling en langdurige ziekte

- **Aanbod.**
De school stelt een protocol op, in samenwerking met ouders, voor uitvoeren van medische handelingen indien nodig op school, waarvoor geen BIG-registratie nodig is. In het protocol staan afspraken over het uitvoeren van medische handelingen of toedienen van medicijnen, waarvoor ouders expliciete toestemming geven. De school betreft op een alternatieve wijze langdurige zieke leerlingen voor de dagelijkse onderwijspraktijk, waarbij het uitgangspunt is dat de leerling (waar mogelijk) zich blijft ontwikkelen op sociaal-emotioneel en didactisch gebied.
- **Protocol.**
De school biedt medische zorg aan, waar nodig met externe zorgprofessionals, en beschikt over een protocol medisch handelen en medicijnverstrekking. Het is van belang dat het personeel die hiermee te maken hebben, de inhoud kennen en kunnen toepassen, waar nodig tijd wordt geëvalueerd en aangepast. In het beleid en protocol staat beschreven wat school doet als een leerling ziek wordt op school, afspraken aangaande bewaren en toedienen van medicijnen en uitvoeren van medische handelingen (BIG en niet-BIG).

- Expertise.
Bij zieke leerlingen of fysieke beperkingen biedt school aanpassingen waar nodig, eventueel met advies vanuit ambulante begeleiding van de so-partners (dit geldt ook voor visus-problemen, waarbij advies vanuit cluster 1 kan worden ingewonnen). Bij chronisch zieke leerlingen of opname in het ziekenhuis wordt onderwijs op afstand gegeven, waarvoor advies vanuit so-partners wordt ingewonnen of gebruik wordt gemaakt van ict-hulpmiddelen (denk aan KPN Klassencontact).
- (Fysieke) ruimte(s).
De school is toegankelijk voor rolstoelgebruik (aangaande lichamelijke of motorische beperking), tenzij het gebouw dat (deels) niet toelaat vanwege ruimte of constructie. Daarnaast beschikt de school over een afgesloten plek voor het bewaren van medicijnen en zijn er afspraken over het beheer hiervan. De school beschikt over een ruimte voor begeleiding of behandeling vanuit zorg. Dit hoeft niet per se een afgesloten of aparte ruimte te zijn, maar wel een plek waar aan de voorwaarden voor effectieve behandeling of begeleiding wordt voldaan.
- Randvoorwaarden⁵.
Onderwijzend personeel is niet bevoegd om medische handelingen uit te voeren die vallen onder de Wet BIG. Een leerkracht kan echter bevoegd worden als een zelfstandig bevoegde arts deze handelingsbekwaam acht. Personeel behoudt altijd het recht om, conform het arbeidsrecht, handelingen te weigeren waarvoor zij zich niet bekwaam voelen.
De Wet BIG is niet van toepassing in noodsituaties; in dergelijke gevallen wordt van elke burger verwacht hulp te bieden naar beste weten en kunnen. Voor diabetes geldt tevens een specifieke uitzondering.
De afspraken omtrent medicatieverstrekking en/of medische handelingen worden vastgelegd in een protocol dat zowel bovenschools als op schoolniveau beschikbaar moet zijn.
Hoewel het uitvoeren van medische handelen dus niet verplicht is, is het wel verplicht om voor elke leerling die behoefte heeft aan gezondheidszorg te onderzoeken of en hoe deze zorg onder schooltijd georganiseerd kan worden. Indien onderwijs en zorg niet tegemoet kunnen komen aan het uitvoeren van de medische handeling voor de leerling (en de leerling (nog) niet in staat is de medische handeling zelf uit te voeren), kan er een beroep gedaan worden op de ouders van de betreffende leerling om de medische handeling zelf of door iemand uit het netwerk van ouders uit te voeren in de school. Dit is enkel van toepassing wanneer de zorg niet valt onder de zorgverzekeringswet of de jeugdwet.

Wat valt niet onder de basisondersteuning?

Aangaande lees- en spellingsproblemen en dyslexie:

- Na diagnose ernstige dyslexie (ED, ondersteuningsniveau 4) wordt door een specialistisch zorgaanbieder behandeling aangeboden en bekostigd door de gemeente;
- Specialistische dyslexiebehandeling door een particuliere organisatie voor leerlingen zonder diagnose ED valt niet onder de basisondersteuning;
- Logopedische ondersteuning ter bevordering van de taalontwikkeling valt onder het basisaanbod van de zorgverzekeraar.

Aangaande spraak- en taalproblemen:

⁵ Zie bijvoorbeeld de informatie beschikbaar via het steunpunt PO: <https://www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/document/medisch-handelen-in-het-onderwijs/>

- De bekostiging van specifiek aanbod voor leerlingen die de Nederlandse taal als tweede taal verwerven (NT2). Dit is de verantwoordelijkheid van de gemeente en de schoolbesturen werken hiermee samen om het aanbod aan te bieden;
- Wanneer er sprake is van een taalontwikkelingsstoornis (TOS) en de basisondersteuning is niet afdoende, kan de kennis en expertise ingezet worden door het aanvragen van een arrangement bij cluster 2 (Auris).

In het 'Advies landelijke norm basisondersteuning' wordt beschreven dat wanneer er sprake is van (individuele) ondersteuning op maat of psychische begeleiding om in een groep of klas te functioneren dit niet valt onder de basisondersteuning.

Bijlagen

Principes handelingsgericht werken

1. Onderwijsbehoeften van de leerlingen centraal stellen.
2. Afstemming en wisselwerking tussen kind en zijn omgeving: de groep, de leerkracht, de school en de ouders.
3. De leerkracht doet ertoe. Hij kan afstemmen op de verschillen tussen de leerlingen en zo het onderwijs passend maken.
4. Positieve aspecten zijn van groot belang; niet van het kind, maar ook van de leerkracht, de groep, de school en de ouders.
5. Constructieve samenwerking tussen school en ouders.
6. Doelgericht en planmatig werken.
7. De werkwijze van school is systematisch en transparant; er zijn duidelijke afspraken over wie wat doet en wanneer.

Normering:

- 1: niet aanwezig / niet zichtbaar
- 2: in onvoldoende mate aanwezig / zichtbaar
- 3: in voldoende mate aanwezig / zichtbaar
- 4: goed tot zeer goed aanwezig / zichtbaar

Indicatoren handelingsgericht werken

1. Algemene preventieve ondersteuning in de groep	1	2	3	4
1. Leerkrachten werken samen met hun leerlingen. Ze betrekken hen bij de analyse, formuleren samen doelen en benutten de ideeën en oplossingen van leerlingen.				
2. Leerkrachten verkennen en benoemen de onderwijsbehoeften van leerlingen door o.a. observatie, gesprekken en het analyseren van toetsen.				
3. Leerkrachten bekijken en bespreken de wisselwerking tussen de leerling, de leerkracht, de groep en de leerstof om de onderwijsbehoeften te begrijpen en daarop af te stemmen.				
4. Leerkrachten werken samen met de ouders. Ze betrekken hen als ervaringsdeskundige en partner bij de analyse en de situatie en het bedenken en uitvoeren van de aanpak.				

5. Leerkrachten benoemen hoge, reële SMARTI-doelen voor de lange (einde schooljaar) en voor de korte (tussendoelen) termijn. Deze doelen worden gecommuniceerd en geëvalueerd met leerlingen, ouders en collega's.				
6. Leerkrachten werken met een groepsplan waarin ze de doelen en de aanpak voor de groep, subgroepjes en mogelijk een individuele leerling beschrijven.				

2. Aanvullende ondersteuning in de groep	1	2	3	4
1. Leerkrachten signaleren op basis van de verzamelde gegevens vroegtijdig leerlingen die in het groepsoverzicht de komende periode extra instructie, ondersteuning en/of begeleiding nodig hebben om de gestelde doelen te bereiken.				
2. Leerkrachten signaleren leerlingen qua gedrag, sociaal-emotionele ontwikkeling en werkhouding extra aandacht nodig hebben.				
3. Leerkrachten maken bij het signaleren van leerlingen gebruik van standaarden, criteria en pijnpunten die in school afgesproken zijn ten aanzien van de (leer)ontwikkeling van leerlingen.				
4. Leerkrachten zijn zich bewust van de grote invloed die zij op de ontwikkeling van hun leerlingen hebben.				
5. Leerkrachten reflecteren op hun eigen rol en het effect van hun gedrag op dat van leerlingen, ouders, collega's.				
6. Tijdens de uitvoering van groepsplannen vinden regelmatig klassenbezoeken plaats door de intern begeleider/leidinggevende, teneinde zicht te hebben op en/of de leerkrachten te begeleiden bij het doelgericht uitvoeren van het groepsplan en bij het afstemmen van hun instructie, aanbod, onderwijstijd en klassenmanagement op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.				

3. Aanvullende ondersteuning in overleg met de IB'er	1	2	3	4
1. Leerkrachten bespreken tenminste drie keer per jaar hun vragen betreffende het opstellen, uitvoeren en realiseren van hun groepsplannen met de intern begeleider (groepsbespreking)				
2. Leerkrachten stellen (incidenteel) als een leerling een bijzonder aanbod nodig heeft dat zich niet laat specificeren in een groepsplan, doelgericht een (tijdelijk) incidenteel handelingsplan op. Ouders en leerling zijn betrokken bij het opstellen en evalueren van het plan				
3. Tijdens de groepsbespreking worden, indien nodig, leerlingen tijdig aangemeld voor de leerlingbespreking. Het betreft onder meer leerlingen die (herhaald) onvoldoende profiteren van de extra ondersteuning die zij ontvangen hebben, leerlingen met vragen over hun ontwikkelingsperspectief en specifieke onderwijsbehoeften, leerlingen met vermoeden van ernstige problematiek of stoornis of vermoedens van problematiek in de thuis- of buurtsituatie				
4. Voorafgaand aan de leerlingbespreking vindt een gesprek met de ouders plaats en worden hun verwachtingen en vragen in kaart gebracht				
5. In de leerlingbespreking zijn tenminste de intern begeleider en leerkracht aanwezig, de begeleidingsvraag van de leraar staat centraal. De bespreking is gericht op het handelen van de leraar. Daarnaast kan -afhankelijk van bevindingen- een leerlingbespreking worden georganiseerd met ouders, leerkracht, IB en evt. externen.				
6. Na afloop van de leerlingbespreking vindt (indien aan de orde) een gesprek plaats met de ouders over wat de bevindingen zijn, welke besluiten en afspraken gemaakt zijn en op welke wijze school en ouders kunnen samenwerken				

4. Schoolnabije ondersteuning/Collegiaal netwerk/ondersteuningsteam. Inzet generalistische ondersteuning, specialistische ondersteuning	1	2	3	4
1. De school werkt structureel samen met externe partners in onderwijs en zorg (waaronder generalistische ondersteuning, onderwijsspecialisten, de jeugdprofessional) ten aanzien van de ondersteuning van leerling, leerkracht, ouders en school				
2. In het ondersteuningsteam wordt, indien nodig, de expertise van deze partners ingeroepen om de vraag van een leerling, leerkracht en/of ouders te kunnen beantwoorden				

3. Het ontwikkelingsperspectief van de leerling wordt (indien nodig) in het ondersteuningsteam vastgesteld of gevolgd en nagegaan hoe de leerkracht in een groepsplan en/of individueel handelingsplan hieraan tegemoet komt				
4. Ouders geven toestemming voor bespreking van hun kind in het ondersteuningsteam				
5. Ouders zijn uitgenodigd voor deelname aan het ondersteuningsteam en ondertekenen het verslag van dit overleg				

5. Handelingsgericht werken in de school – Algemeen	1	2	3	4
1. De onderwijs- en begeleidingsstructuur is voor iedereen duidelijk. Er zijn heldere afspraken over wie wat doet, waarom, waar, hoe en wanneer				
2. Alle teamleden zoeken, benoemen en benutten de sterke kanten en interesses van de leerlingen, de leerkrachten, de ouders en het schoolteam				
3. Alle teamleden zijn open naar collega's, leerlingen en ouders over het werk dat gedaan wordt of is. Motieven en opvattingen worden daarbij inzichtelijk gemaakt				
4. Leerkrachten krijgen de mogelijkheid om competenties te ontwikkelen gericht op uitvoering van het handelingsgericht werken met groepsplannen gekoppeld aan het opbrengstgericht werken en worden hierin gestimuleerd en gefaciliteerd				
5. De school heeft inzicht in de onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie				
6. De school evalueert regelmatig de resultaten van externe interventies op het gebied van leerling- en leerkrachtbegeleiding				

Kwaliteitseisen van de inspectie ten behoeve van de basiskwaliteit.

6. Indicatoren Toezichtskader Inspectie		1	2	3	4
1.1	De resultaten van de leerlingen aan het eind van de basisschool liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.				
1.2	De resultaten van de leerlingen voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde tijdens de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.				
1.4	Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden.				
6.1	De leraren stemmen de aangeboden leerinhouden af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
6.2	De leraren stemmen de instructie af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
6.3	De leraren stemmen de verwerkingsopdrachten af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
6.4	De leraren stemmen de onderwijstijd af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
7.1	De school gebruikt een samenhangend systeem genormeerde instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen.				
7.2	De leraren volgen en analyseren systematisch de voortgang in ontwikkeling van de leerlingen.				
7.3	Voor SBO: De school stelt bij plaatsing voor iedere leerling een ontwikkelingsperspectief vast.				
7.4	Voor SBO: De school volgt of de leerlingen zich ontwikkelen conform het ontwikkelingsperspectief en maakt naar aanleiding hiervan beredeneerde keuzes.				
8.1	De school signaleert vroegtijdig welke leerlingen zorg nodig hebben.				
8.2	Op basis van een analyse van de verzamelde gegevens bepaalt de school de aard van de zorg voor de zorgleerlingen.				
8.3	De school voert de zorg planmatig uit.				
8.4	De school evalueert regelmatig de effecten van de zorg.				

8.5	De school zoekt de structurele samenwerking met ketenpartners waar noodzakelijke interventies op leerlingniveau haar eigen kerntaak overschrijden.				
9.1	De school heeft inzicht in de onderwijsbehoeften van haar leerling populatie.				
9.2	De school evalueert jaarlijks de resultaten van de leerlingen.				
9.3	De school evalueert regelmatig het leerproces.				
9.4	De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.				
9.5	De school borgt de kwaliteit van het onderwijsleerproces.				
9.6	De school verantwoordt zich aan belanghebbenden over de gerealiseerde onderwijskwaliteit.				

Ondersteuningsstructuur.

Het schoolteam.

1. Het schoolteam is in staat te signaleren dat een leerling zich ontwikkelt naar vermogen en dit middels handelingsgericht werken (hgw) te vertalen naar concrete ondersteuningsbehoeften indien dit nodig is wanneer er bedreigingen optreden in deze ontwikkeling. Door het voeren van het gesprek door de leerkracht met intern begeleider, specialist van de eigen school/schoolbestuur en ouders kan op basis van het groepsplan bepaald wat een leerling extra nodig heeft.
2. De school beschikt over goede/competente leerkrachten en intern begeleider. Een kenmerk van goed functionerend personeel is het reflecteren op het eigen handelen en nieuwe handelingen kan internaliseren, zodat het pedagogisch-didactisch handelen wordt versterkt. De leerkracht wordt hierbij ondersteund door de intern begeleider. De leerkracht kan hierdoor ook steeds beter signaleren en inspelen op de ondersteuningsbehoeften, daarnaast ook aanbieden van een veilige leeromgeving.

Het ondersteuningsteam (collegiaal netwerk).

Als de leerkracht of intern begeleider beide handelingsverlegen blijven, kunnen zij de hulp inschakelen van het ondersteuningsteam (ot) binnen de school of het schoolbestuur. Dit bestaat uit onderwijsspecialisten (zoals gedragsspecialist, taalspecialist, rekenspecialist, hb specialist, gedragswetenschapper). Daarnaast is het ook van belang dat de samenwerking met de Centrum Jeugd en Gezin (CJG) van de gemeente wordt gelegd, waaronder het contact met de JPO (jeugdprofessional onderwijs). De samenwerking tussen school, ouders en zorg is vaak cruciaal voor de effectieve ontwikkeling van de leerling en daarmee een belangrijke taak van de JPO. Eventueel kan er ook een JP ingeschakeld worden wanneer deze al actief is binnen het gezin.

Het ondersteuningsteam denkt met de leerkracht en intern begeleider mee hoe de (extra) ondersteuning vorm te geven binnen de school/het schoolbestuur voor de leerling, maar bovenal het versterken van de basisondersteuning en ondersteuningsstructuur.

Ontwikkelingsperspectief (opp).

Iedere school/schoolbestuur moet in staat zijn om een opp op te stellen. Wanneer er sprake is van overschrijding van de basisondersteuning, dus bij breedte ondersteuning, wordt er een opp opgesteld. De verplichte onderdelen vanuit het opp zijn: de verwachte uitstroombestemming, de onderbouwing van de verwachte uitstroombestemming, de bevorderende/belemmerende factoren van een leerling die van invloed zijn op het onderwijs en de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften geformuleerd in de te bieden ondersteuning en begeleiding. Indien aan de orde wordt ook beschreven wanneer er sprake is van afwijkingen van het onderwijsprogramma en wat het plan is dat hieronder ligt.

Binnen zes weken na het bieden van de breedte ondersteuning of extra ondersteuning vanuit het swv wordt een opp opgesteld. Ieder jaar wordt dit geëvalueerd door de school met ouders. Indien nodig kan de school bijsturen om de uitstroombestemming te behalen. Daarnaast is het verstandig wanneer een leerling extra ondersteuning aangeboden krijgt, dit te formuleren in het opp voor de overstap naar het v(s)o voor een doorlopende lijn, of wanneer de uitstroom verandert en het einddoel niet wordt bereikt zoals verwacht. Bij jonge leerlingen is de ontwikkeling nog grillig en wordt ingezet op intensiveren, compenseren en eventueel dispensereren (einddoel bijstellen).

Vanuit het SWV wordt een handreiking gedaan naar de schoolbesturen voor het beknopter en efficiënter opstellen en gebruiken van een opp. Het opp wordt niet enkel en alleen opgesteld voor de

aanvraag tlv, met andere woorden, het is een werkdocument waarbij de ondersteuning wordt bijgehouden en geëvalueerd. Het opp moet uitgewisseld zijn in ROD. Daarnaast moest in het opp beschreven zijn hoe de school het hoorrecht heeft verwerkt vanaf 1 augustus 2025 (in diensttreden van de wet hoorrecht).